

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ «Мовлення дитини»

Витяг із Базового компонента дошкільної освіти

Мовленнєва компетентність — здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість.

Емоційно-ціннісне ставлення:

- Виявляє любов до рідної мови, повагу до державної мови, мов представників національних меншин України, мов міжнародного спілкування.
- Незалежно від національної належності дитина, як громадянин України, виявляє інтерес та позитивне ставлення до української мови як державної, прагнення до вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими українською мовою.
- Виявляє інтерес до оволодіння надбаннями української культури в її етнічному різноманітті, а також відповідними до віку зразками світової культури.
- Отримує задоволення від відчуття краси української мови.
- Коректно виявляє власне емоційне ставлення до предмета розмови і співрозмовника та корегує його залежно від ситуації спілкування.

Сформованість знань:

- Розуміє, що в Україні українська мова є державною;
- Усвідомлює звуковий склад рідної мови, спираючись на розвинений фонематичний слух і мовленнєве дихання.
- Має збалансований запас слів із різних освітніх напрямів, що дає змогу добирати найбільш точні слова відповідно до ситуації мовлення;
- Знає і називає ознаки, якості, властивості предметів, явища, події.
- У словнику наявні слова всіх частин мови, рівного типу творення, слова різної складності, синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова; фразеологічні звороти;

- Знає прислів'я, і приказки, утішки, загадки, скоромовки, форми звертання до дорослих і дітей.
- Має елементарні знання норм культури мовлення (привітання, прохання, вибачення, подяка, комплімент тощо).

Навички:

- Ефективно спілкується рідною мовою, свідомо намагається говорити виразно і правильно, чітко промовляти звуки і слова відповідно до орфоепічних норм української мови;
- Регулює дихання і темп у процесі мовлення;
- Володіє силою, висотою, тембром голосу, володіє вербальними і невербальними засобами виразності.
- Виявляє навички зворотнього аналізу простих слів.
- Вживає всі частини мови, граматичної категорії, різні за складністю типи речень;
- Володіє елементарними навичками корекції та самокорекції мовлення; узгоджує слова у словосполученнях і реченнях згідно з мовними нормами (рід, число, відмінок, дієвідміна, клична форма тощо).
- Ініціює і підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідає на запитання співрозмовника і звертається із запитаннями, орієнтується в ситуації спілкування, вживає відповідні мовні і немовні засоби для вирішення комунікативних завдань; дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету.
- Складає різні види розповідей: описові, сюжетні, творчі (розповіді-повідомлення, роздуми, пояснення, етюди), переказує художні тексти, складає за планом вихователя і самостійно казки і різні види творчих розповідей;
- Розповідає про події із власного життя, за змістом картини, художніх творів, за запропоновану тему, за ігровою та уявлюваною ситуаціями, за результатами спостережень та власної діяльності;
- Самостійно розповідає знайомі казки, переказує зміст художніх творів, користується пояснювальним мовленням (пояснити хід наступної гри, майбутній сюжет малюнка, аплікації, виробу);

- Планує, пояснює і регулює свої дії;
- Імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів;
- Робить елементарні узагальнення, висновки;
- Висловлює зв'язні самостійні оцінні судження стосовно різних явищ, подій, поведінки людей, героїв художніх творів.
- Виявляє здатність до словесної творчості у різних видах мовленнєвої діяльності.
-

Комунікативна компетентність — здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію.

Емоційно-ціннісне ставлення:

- Виявляє інтерес до активного спілкування з іншими людьми; у різних повсякденних ситуаціях, і при безпосередньому контакті, і в телефонній розмові або спілкуванні в інтернеті.
- Цінує гарні стосунки з рідними, знайомими, друзями, тому намагається не конфліктувати, враховувати інтерес інших, узгоджувати з ними свої дії, діяти разом, злагоджено.

Сформованість знань:

- Знає і володіє етикетними комунікативними формулами (привітання, звертання, прохання, висловлення подяки, вибачення тощо); різні форми мовленнєвих висловлювань відповідно до ситуацій.
- Має початкові уявлення про способи, переваги і недоліки цифрової комунікації.

Навички:

- Вільно й невимушено вступає в розмову з дітьми і дорослими, використовуючи різні форми звертання та репліки;
- Виявляє ініціативу в спілкуванні, будує різні типи діалогу між двома-чотирма дітьми;
- Виявляє здатність домовлятися («Нумо так...»), звертатися по

допомогу («Допоможіть мені, будь ласка»), пропонувати допомогу («Я можу вам допомогти»);

- Використовує різні вербальні та невербальні засоби для привітання, висловлення подяки тощо;
- Володіє різними формами мовленнєвих висловлювань (питання, зустрічне питання, згода, уточнення, заперечення, сумнів, прохання, вимога, ігрова вимога, дозвіл, порада, відмова, спонукання, задоволення, здивування, вдячність, жаль, невдоволення, вдячність, пояснення, міркування, доказ та ін.) відповідно до різних ситуацій спілкування з дорослими та однолітками.
- Може проаналізувати та пояснити причини виникнення суперечливих чи конфліктних ситуацій, виявляє суперечності (невідповідності) та аргументи «за» і «проти», висуває версії можливого розгортання подій («Що б сталося, якби...?», «Слід вчинити так..., тому що...» та ін).
- Бере участь у перемовинах. Тримається в діалозі невимушено, розмовляє тактовно.

Художньо-мовленнєва компетентність — здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і фольклорних творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища, друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності.

Емоційно-ціннісне ставлення:

- Інтерес до художнього слова, друкованої чи електронної книжки.
- Виявляє бажання висловлювати свої почуття в образному мовленні, активне зацікавлене ставлення до мовленнєвої творчої діяльності, як організованої, так і ініціативної, у різних її формах.
- Охоче відтворює враження від літературних творів різними засобами художньо-мовленнєвої діяльності.
- Виявляє бажання користуватися книжками як джерелами інформації та задоволення.
- Виявляє інтерес та задоволення від участі в розігруванні щедрівок, колядок, закличок, у сюжетно-рольових іграх за мотивами літературних творів, промовлянні текстів народних ігор.

Сформованість знань:

- знає і називає не менше трьох-чотирьох імен письменників і поетів, не менше 8-10 літературних або фольклорних творів.
- Може пояснити особливості основних літературних і фольклорних жанрів.
- Усвідомлює і може пояснити значення образних слів (порівняння, епітети), доцільність їх вживання в поетичному тексті та прозі.

Навички:

- Підтримує бесіду про зміст, ідею, характери та вчинки героїв твору, відповідає на запитання дорослого, висловлює свої враження, переживання, оцінно-етичні судження стосовно персонажів, співвідносить оцінки літературних героїв з

- власною поведінкою, реальними подіями;
- Переповідає відомі казки, оповідання;
  - Усвідомлює та пояснює зміст прислів'їв, приказок, доречно використовує їх у мовленні;
  - Відгадує описові загадки;
  - Інтенаційно передає різні почуття при виконанні літературних творів;
  - Відтворює в мовленні образні вислови з художнього тексту;
  - Чітко промовляє скоромовки, чистомовки, прислів'я та приказки;
  - Бере участь у мовних іграх.
  - На основі засвоєного зразка складає невеличкі розповіді, казкові історії за змістом скоромовок, прислів'їв, власні описові та порівняльні загадки, лічилки, колісанки, придумує іншу кінцівку літературного твору, доповнює текст казки, оповідання додатковими епізодами.

Участь батьків

Підтримка батьками процесу формування мовлення дитини може відбуватися

ШЛЯХОМ1

розвитку мовленнєвих навичок дитини:

- дотримання у розмовах з дитиною правил літературної мови, своєчасного виправлення мовлення дитини;
- привертання уваги дітей до звукового складу рідної мови, регулярного залучення дітей до ігор на визначення місця звука в слові;
- розмов з дитиною, спонукання її до запитань, пояснення незнайомих дітям слів;
- Використання різних життєвих ситуацій для спонукання дитини до опису предметів й об'єктів, розповідання про різні події, переказування змісту мультфільмів і прочитаних книжок.
- створення ситуацій (у магазині, у поліклініці, на дитячому майданчику тощо), які забезпечили вправлення дитини у зверненні до дорослого чи дитини із запитанням чи пропозицією;

- організації пізнавальних бесід з дитиною як рівноправним співрозмовником, що передбачає спонукання її до висловлення своєї думки, допомогу в розмірковуванні, аргументуванні, доведенні справедливості своїх припущень;
- привчання дитини до планування власних дій, чіткого промовляння послідовності кроків до реалізації задуманого; до аналізу одержаного результату та шляхів досягнення задуманого;
- розвитку комунікативних навичок дитини:
- нагадування дитині про необхідність дружнього спілкування (привітання, прохання про допомогу, пропонування допомоги та підтримки, висловлення подяки), демонстрації власного позитивного прикладу такої поведінки;
- демонстрації їй способів комунікації за допомогою гаджетів, обговорення їхніх переваг і недоліків порівняно з живим спілкуванням;
- надання можливості дитині брати участь у розмові з близькими чи знайомими по телефону, допомоги в засвоєнні базових мовних формул телефонної розмови;
- вправлення дитини у вживанні етикетних комунікативних формул з різними категоріями людей (діти / дорослі, знайомі / незнайомі, різних за статусом) у різних життєвих ситуаціях;
- обговорення з дитиною конфліктної ситуації, що трапилась, того, як можна було б їй запобігти, полегшити, якщо б побудувати суперечливий діалог по-іншому;

розвитку художньо-мовленнєвих навичок дитини:

- виявлення батьками ціннісного ставлення до книжки як до джерела пізнання;
- облаштування книжкового куточка, полички, спільного придбання книжок;
- підтримки бажання дитини збагачувати свій літературний досвід, розповіді про свої улюблені книжки, пригадування того, які з книжок були вашими друзями в дитинстві;
- запровадження ритуалу щоденного читання книжки з подальшим обговоренням особливостей характеру та поведінки різних персонажів; проведення паралелей

- книжкової історії з реальним життям дитини;
- запрошення дитини виразно декламувати улюблені вірші на родинних зібраннях, народних святах;
  - влаштування літературно-мовленнєвих ігор із загадуванням-відгадуванням загадок, складанням інших кінцівок до знайомих текстів, ігор за змістом літературних творів.